

Ndikimi buxhetor i Ligjit për punëtorët e arsimit shqip të viteve '90

Ndikimi buxhetor i ligjit për punëtorët e
arsimit shqip të viteve '90

28 maj 2018

Përmbledhje ekzekutive

Më 18 prill 2013, përmes një rezolute, Kuvendi i Kosovës i kishte kërkuar Qeverisë së Kosovës ta përgatisë një projektligj i cili rregullon statusin e mësimdhënësve gjatë viteve të '90. Pesë vite më vonë, në mbledhjen e mbajtur më 11 prill 2018, Qeveria e Kosovës aprovoi Projektligjin për statusin e punëtorëve të arsimit shqip të Republikës së Kosovës nga viti shkollor 1990/91 deri në vitin shkollor 1998/99. Ky projektligj kishte kaluar pa konsultim publik, që është në kundërshtim me rregulloret aktuale të Qeverisë së Kosovës. Projektligji kaloi leximin e parë në Kuvendin e Kosovës më 17 maj 2018.

Projektligji për statusin e punëtorëve të arsimit shqip të Republikës së Kosovës nga viti shkollor 1990/91 deri në vitin 1998/99 në masë të madhe është i paqartë. Në rast se Kuvendi e aprovon ligjin në këtë përmbajtje, ai do të ketë ndikim buxhetor shumë më të lartë se sa ajo që është llogaritur nga ana e Ministrisë së Financave (MF).

Sipas MF dhe MASHT, përfituesit e pensioneve meritore¹ do të marrin një mbështetje shtesë financiare prej 67.75 euro, respektivisht prej 23.25 euro. Sipas përlogaritjeve të Institutit GAP, në formën aktuale se si është shkruar ky projektligj, pensionistët e kategorisë së parë, ata që kanë së paku pesë vjet përvojë pune në vitet e '90-ta, marrin pension shtesë në mes të 73.75 euro dhe 228.75 euro. Kurse pensionistët e kategorisë së dytë, ata që kanë një deri pesë vjet përvojë punë, marrin pension shtesë nga 33.25 euro deri 188.25.

Sipas njërit nga skenarët e Institutit GAP, në dy vitet e para (2019-2020) kostoja buxhetore e këtij ligji pritet të jetë rreth 30.4 milionë euro, apo për 16.1 milionë euro (114%) më e lartë se sa kalkulimet që i ka bërë Ministria e Financave.

Aprovimi i Ligjit për punëtorët e arsimit të viteve '90 do të rriste buxhetin për skemat sociale të bazuara në kategori. Andaj, Instituti GAP rekomandon që të hartohet një ligj i ri gjithëpërfshirës për skemat e financuara nga shteti, i cili ndër të tjera do të përfshinte edhe kontributin e mësimdhënësve të viteve '90. Në rast se Kuvendi procedon me amandamentimin e Projektligjit dhe aprovimin e tij përfundimtar, Instituti GAP në fund të kësaj analize ka dhënë rekomandime për ndryshime konkrete të neneve të cilat do t'i mbanin nën kontroll shpenzimet buxhetore për zbatimin e këtij ligji.

¹ Pension i akorduar nga ky Projektligj për kontributin e dhënë në arsimin shqip 1990-1999.

Statistika rreth arsimit shqip gjatë viteve ‘90

Në periudha të ndryshme gjatë viteve të ‘90-ta merrnin paga deri në 23 mijë persona. Në bazë të librit “Këshilli Qendror për Financim i Kosovës”², në të cilin është bazuar edhe MASHT kur ka bërë vlerësimin e ndikimit buxhetor të këtij Projektligji, personat e angazhuar me pagë ndaheshin sipas këtyre kategorive:

Tabela 1: Të angazhuarit gjatë viteve ‘90 sipas kategorive

Veprimtaria	1992	1996	1998
Shkolla fillore	14,653	16,090	16,218
Shkolla te mesme	4,101	4,664	4,675
Shkollat e larta e fakultetet	860	1,100	1,240
Shëndetësia	-	220	289
Entet parashkollore	-	16	84
Institutet	-	73	81
Akademia e Shkencave dhe e Arteve	-	22	29
Entet pedagogjike	-	27	17
Këshillat e arsimit	-	237	247
Këshillat e financimit	-	492	700
Kultura	-	16	30
Sporti	-	10	12
Të tjera	-	15	20
Gjithsej	19,614	22,982	23,600

Burimi: Hajrizi, Kastrati, Shatri, 2007

Sipas nenit 2 të Projektligjit, të gjitha këto kategori, me përjashtim të shëndetësisë, kulturës, këshillave të financimit dhe sportit, do të jenë përfitues të pensionit meritior.

Në të njëjtën periudhë, po sipas autorëve të librit për Këshillin Qendror për Financim i Kosovës (KQFK), janë grumbulluar këto mjete për financimin e arsimit shqip:

2 Mehmet Hajrizi, Ismail Kastrati, Bajram Shatri. Këshilli Qendror për Financim i Kosovës. Libri shkollor, 2007. Prishtinë.

Tabela 2: Mjetet e grumbulluara për financimin e arsimit shqip dhe veprimtarive tjera gjatë viteve 1992-1999 në marka gjermane (DM)

Viti	Të grumbulluara brenda Kosovës nga KQFK (DM)	Të transferuara nga “Fondi i 3%” (DM)
1992	3,334,500	1,946,700
1993	5,667,770	3,148,800
1994	10,111,985	7,773,000
1995	17,545,128	12,590,683
1996	23,060,169	13,784,028
1997	28,194,417	12,543,109
1998	23,587,010	26,757,436
1999	Mungojnë të dhënat	4,678,656
Gjithsej	111,500,709	83,222,412
KQFK+Fondi 3%	194,723,121 DM	

Burimi: Hajrizi, Kastrati, Shatri, 2007

Paga mesatare e punonjësve të arsimit gjatë viteve '90 sillej në mes të 35 marka gjermane (1992) dhe 170 marka gjermane (1998). Paga më e lartë ishte ajo e profesorëve universitarë (330 DM). Në fillim të viteve '90, një numër i madh i punëtorëve teknik në shkolla financoheshin nga buxheti i Serbisë, por më vonë të gjithë këta u bartën në sistemin e pagesave të Republikës së Kosovës. Një ndër arsytet për këtë ishte edhe pagesa më e madhe se sa ajo me sistemin serb të pagave.

Gjatë viteve '90, mbi 20 mijë familje ishin lajmëruar vullnetarisht për të lëshuar shtëpitë e tyre për shkolla, e për afërsisht 3,200 shtëpi u lëshuan për të shërbyer si shkolla të improvizuara.³ Numri i saktë i shtëpive-shkolla nuk mund të dihet, ngase kishte edhe raste kur mësimi zhvillohej me rotacion në shtëpitë e nxënësve.⁴

Për të financuar sistemin arsimor gjatë viteve '90, financiarisht kontribuan mbi 280 mijë ekonomi familjare dhe biznese.

³ Bajram Shatri. Arsimi Shqip në Kosovë 1990–1999. Libri shkollorë, 2010. Prishtinë.

⁴ Intervistë me Bajram Shatri, prill 2018.

Tabela 3: Kontributdhënësit gjatë viteve '90

Kontributdhënësit	1993	1995	1997
Ndërmarrjet private	2617	4770	3027
Dyqanet dhe veprimtaritë e pavarura	2697	5647	5970
Zehtarët dhe serviset	3285	4898	4162
Të punësuarit dhe pensionistët 5%	32714	49430	42553
Familjet me të punësuar jashtë	9983	45808	37516
Ekonomitë familjare	56698	145518	185770
Qiramarrësit	762	3160	1911
Taksistët dhe transportuesit	631	1455	1540
Estrada muzikore	-	-	33
Donatorët	-	-	121
Gjithsej	109.387	260.686	282.603

Burimi: Hajrizi, Kastrati, Shatri, 2007

Projektligji për punëtorët e arsimit shqip të viteve '90

Më 11 prill 2018, Qeveria e Kosovës aprovoi Projektligjin për statusin e punëtorëve të arsimit shqip të Republikës së Kosovës nga viti shkollor 1990/91 deri në vitin shkollor 1998/99.

Projektligji e njeh të drejtën e pensionit shtesë për të gjithë ata punëtorë të arsimit të cilët janë angazhuar së paku një vit gjatë viteve '90. Sipas Projektligjit (neni 3), janë tri kategori të përfituesve: 1) mësimdhënësit dhe të gjithë të angazhuarit në arsimin shqip në të gjitha nivelet; 2) punonjësit e sekretariateve; dhe 3) pronarët e shtëpive-shkolla.

Sipas nenit shtatë, pensioni meritator ndahet në dy kategori: ata që janë angazhuar më shumë se pesë vite marrin pension ekuivalent me 75% të pagës bazë që është tani në arsimin fillor (405 euro); dhe ata që kanë shërbyer nga një deri pesë vite dhe marrin 65% të pagës bazë në arsimin fillor. Pensioni është i transferueshëm tek partnerët në rast të vdekjes së përfituesve të pensionit, si dhe tek fëmijët deri 18 vjeç, respektivisht 26 vjeç në rastet kur fëmijët janë duke vijuar shkollimin e rregullt.

Përveç pensionit, Projektligji parasheh edhe beneficione tjera, siç janë lirim nga pagesa nga shërbimet mjekësore, përparësi për shërim jashtë vendit, përparësi në rastet kur institucionet publike ndajnë objekte të banimit kolektiv, etj. Për përfitimet e pronarëve të shtëpive-shkolla, parashihet aprovimi i një udhëzimi administrativ nga ana e MASHT.

Ndikimi Financiar sipas Ministrisë së Financave

Në janar 2018, Ministria e Financave (MF) ka bërë vlerësimin e ndikimit financiar të Projektligjit për punëtorët e arsimit shqip të viteve '90. Sipas vlerësimit të MF, në tri vitet e para të zbatimit (2018-2020), projektligji do të krijojë një barrë shtesë buxhetore prej mbi 16.7 milionë euro.

Vlerësimi i ndikimit financiar i MF-së i bashkëngjitur në projektligj është i mangët për disa arsye:

1. MF nuk merr për bazë edhe rritjen vjetore të pagës bazë, bazuar në rritjen vjetore të Bruto Produktit Vendor (BPV), ashtu siç parashihet me Ligjin për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë.⁵ Rritja mesatare vjetore e BPV-së sillet rreth 4%;⁶
2. MF supozon se pensioni aktual për personat kontributdhënës që kanë përgatitje universitare është 240 euro, mirëpo në fakt ky pension është 230 euro⁷;
3. MF merr si të mirëqenë se të gjithë punonjësit e arsimit gjatë viteve '90 janë automatikisht të kualifikuar që të marrin pensionin kontributdhënës në shumën prej 240 euro në muaj të cilën e ndanë MPMS, e që përfshin të gjithë ata që kanë së paku 15 vjet përvojë pune para vitit 1999 dhe që kanë përgatitje universitare.
4. Sipas nenit 6.2, pas vdekjes së bartësve kryesorë të pensionit, përfitues do të vazhdojnë të jenë partnerët e tyre. Duke marrë parasysh nivelin e ulët të punësimit në Kosovë, me shumë gjasë një pjesë e madhe e partnerëve përfitojnë pension bazë prej 75 euro dhe kjo e rrit dukshëm koston financiare të Ligjit. As kjo nuk është marrë parasysh në kalkulimin e MF-së;
5. MF nuk kalkulon edhe ndikimin buxhetor që mund të ketë udhëzimi administrativ për përfitimet e pronarëve të shtëpive-shkolla.

Duke marrë parasysh që një numër i mësimeve ishin të angazhuar edhe pa edukim universitar, një numër i punonjësve teknik kanë vetëm shkollimin fillor ose të mesëm, atëherë me shumë gjasë një përqindje e përfituesve do të kenë pension 158-186 euro. Pra, jo të gjithë përfituesit kanë pension 240 euro, siç është llogaritur nga Ministria e Financave. Në bazë të disa shifrave të përafërta, nga 43 mijë përfitues të pensionit kontributdhënës në Kosovë, rreth 92% e tyre përfitojnë pension nga 158-186 euro, ndërsa pjesa tjetër marrin pension 230 euro⁸;

5 Ligji nr. 05/l-063 për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit nr. 03/l-048 për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë, i ndryshuar dhe i plotësuar me ligjet nr. 03/l-221, nr. 04/l-116 dhe nr. 04/l-194, neni 7: Burimi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11333>

6 Parashikimi i Bankës Botërore për rritjen reale të BPV-së në Kosovë për vitin 2018 është 4.8%. Ndërsa për vitet 2018-2021 Ministria e Financave parashikon rritje të BPV-së prej mesatarisht 4.4%. Burimi: <https://bit.ly/2K-teefp>, faqe 30.

7 MPMS, Strategjia Sektoriale 2018-2022, Tabela 13

8 Intervistë me Bahri Xhaferi, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale, 23 maj 2018.

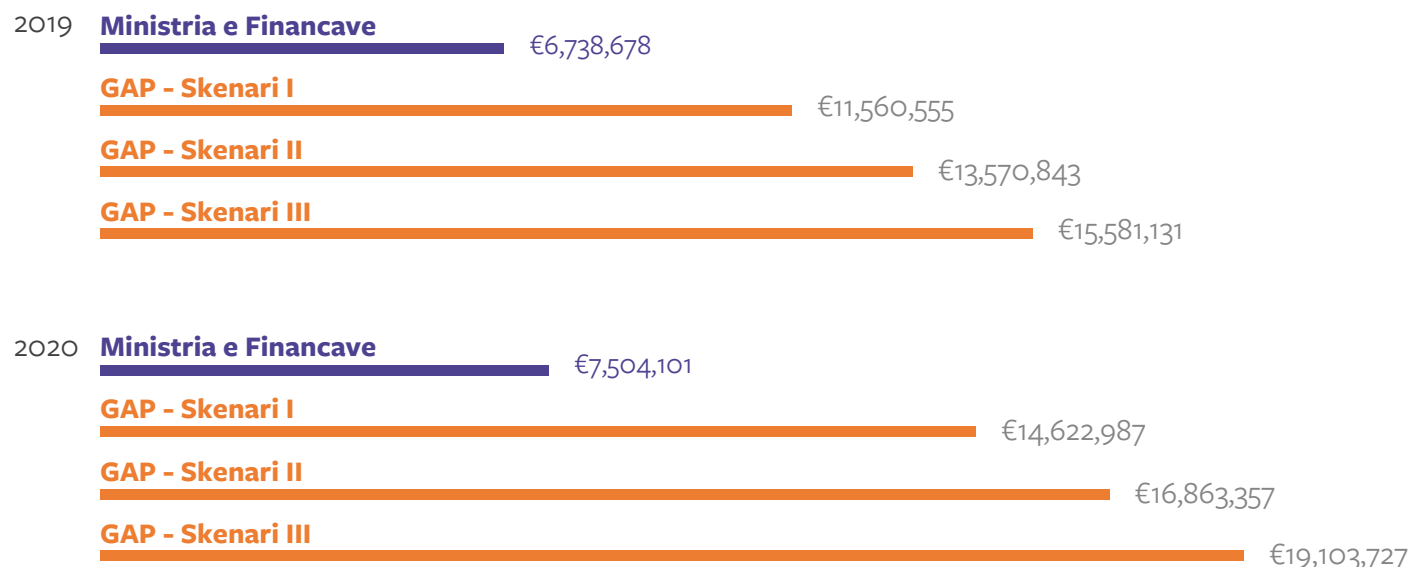
Modeli i Institutit GAP për përlogaritjen e ndikimit buxhetor

Në këtë vlerësim financiar, Institutit GAP ka marrë për bazë të gjithë faktorët që mund të kenë ndikim ndër vite. Disa nga supozimet e këtij modeli janë:

- Jetëgjatësia e ligjit përlogaritet të jetë rreth 31 vjet, ku përfshin periudhën 2019-2049, nëse zbatimi i tij fillon nga viti 2019. Jetëgjatësia e ligjit është përcaktuar duke u bazuar në vlerësimet e Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK) për jetëgjatësinë mesatare (rreth 73 vjet⁹). Jetëgjatësisë mesatare i është shtuar edhe diferenca në moshë në mes të martuarve që është rreth 4 vjet dhe dallimi në jetëgjatësi në mes të grave dhe burrave (4 vjet)¹⁰. Përfshirja e këtyre faktorëve lejon që të llogaritet dhe barra buxhetore e këtyre pensioneve pas vdekjes së bartësve kryesorë (në rastet kur bartësit kryesorë janë burra).
- Meqë si referencë për kalkulimin e pensionit është përdorur paga bazë e arsimtarëve, është vlerësuar që paga e njëjtë do të rritet në vazhdimësi mesatarisht 4% në vit, në vijë me rritjen e BPV-së së Kosovës.¹¹
- Ndarja e mësimdhënësve përfitues nëpër dy kategoritë është bërë duke u bazuar në proporcionin 71% për kategorinë e parë dhe 29% për kategorinë e dytë, njëjtë si ndarja për periudhën 2018-2019 prezantuar në vlerësimet e MASHT dhe MF në projektligjin në fjalë.
- Për të gjetur shpërndarjen e mësimdhënësve të viteve 1990-1999, kemi supozuar një shpërndarje normale të moshës së tyre nga mosha 22 vjeç deri 65 vjeç, ku numri i mësimdhënësve i përfshirë në llogaritje është 23,291¹².

Sipas kalkulimit të Institutit GAP, nën supozimet se rritja e BPV-së do të jetë rreth 4%; ku 5% e bashkëshortëve të përfituesve marrin pension bazik/social; 20% nuk kanë përgatitje shkollore superiore; dhe 5% të punëtorëve të arsimit të mos kenë përvojë pune së paku 15 vjet para vitit 1999 (Skenari II), kostoja e ligjit në periudhën 2019-2020 pritet të jetë rreth 30.4 milionë euro, apo për 16.1 milionë euro (114%) më e lartë se sa kalkulimet që i ka bërë Ministria e Financave për të njëjtën periudhë.

Figura 1: Kosto buxhetore e ligjit në vitet 2019 dhe 2020

9 Agjencia e Statistikave të Kosovës. Parashikimi i Popullsisë së Kosovës 2017-2061. Burimi: <https://bit.ly/2rKB3MW>.

10 Agjencia e Statistikave të Kosovës. Statistikat e Kurorëzimeve 2016. Burimi: <https://bit.ly/2lsrxsX>.

11 Për vitet 2018-2021 Ministria e Financave parashikon rritje të BPV-së prej mesatarisht 4.4%. Burimi: <https://bit.ly/2Ktewfp>, faqe 30.

12 Mehmet Hajrizi, Ismail Kastrati, Bajram Shatri. Këshilli Qendror për Financim i Kosovës. Libri shkollor, 2007. Prishtinë.

Diferenca mes pensionit meritor dhe pensionit social (të moshës dhe kontributdhënës)

Që nga pas lufta, qytetarët e Kosovës të cilët arrijnë moshën 65 vjeçare, kualifikohen automatikisht për pensionin social të moshës. Shuma e pensionit social të moshës aktualisht është 75 euro. Nga viti 2008, personat që arrijnë moshën 65 vjeçare dhe mund ta dëshmojnë se kanë përvojë pune prej së paku 15 vjet para vitit 1999, marrin pension shtesë. Kurse nga viti 2016, pensionet kontributdhënëse ndahen edhe sipas nivelit të shkollimit.

Sipas Projektligjit për punëtorët e arsimit shqip të viteve '90, përfituesit e pensionit meritor duhet të heqin dorë nga pensioni i moshës dhe ai kontributdhënës. Kësisoj, sipas kalkulimeve të MF dhe MASHT, secili pensionist meritor, buxhetit të shtetit do t'i kushtojë 67.75 euro shtesë, respektivisht 23.25 euro për pensionistët meritor të kategorisë së dytë.

Por, për të përlogaritur këtë, MF dhe MASHT nuk kanë marr për bazë pensionin maksimal kontributdhënës prej 230 eurosh, por kanë vendosur një shumë prej 240 eurosh, të cilën nuk ka shpjegim se nga e kanë marr, kësisoj është keqlogaritur që në fillim për 10 euro pensioni meritor mujor për secilin pensionist. Në rast se kalkulimi i MF dhe MASHT do të bazohej në pensionin maksimal kontributdhënës prej 230 eurosh, atëherë dallimi në pension do të duhej të merrej në shumën prej 77.75 euro, respektivisht 33.25 euro për kategorinë e dytë. Vetëm me këtë gabim, MF dhe MASHT kanë nënvlerësuar koston e ligjit për 2.7 milionë euro për vitet 2019-2020.

Tabela 4: Shkalla e pensioneve të moshës dhe kontributdhënëse

Viti	Shkalla mujore e pensionit bazë (€)	Shkalla e pensionit kontributdhënës (€)
2002	28	-
2003	35	-
2004	40	-
2005	40	-
2006	40	-
2007	40	-
2008	40	75
2009	45	80
2010	45	80
2011	45	80
2012	50	101
2013	60	112
2014	75	140
2015	75	140
2016	75	Arsim fillor: 158
		I mesëm: 172
		I lartë: 186
		Universitar: 230

Burimi: Instituti GAP dhe Strategjia Sektoriale e MPMS 2018-2022

Rritja e vazhdueshme vjetore e pagës bazë

Me ndryshimet e bëra në Ligjin për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë, paga bazë në sektorin publik rritet varësisht nga rritja vjetore e BPV-së së Kosovës. Sipas parashikimeve të MF, në vitet në vazhdim, rritja ekonomike do të jetë së paku 4% në vit, atëherë nga viti 2019 deri në 2049 paga e pensionit meritator të të dy kategorive do të variojë nga 304 euro deri 985 euro për kategorinë e parë, respektivisht 263 euro deri 854 euro për kategorinë e dytë (Tabela 5):

Tabela 5: Pensioni meritator mujor 2018-2049

Pensioni mujor			Pensioni mujor		
Viti	Kategoria I - 75%	Kategoria II - 65%	Viti	Kategoria I - 75%	Kategoria II - 65%
2018	304 €	263 €	2034	569 €	493 €
2019	316 €	274 €	2035	592 €	513 €
2020	329 €	285 €	2036	615 €	533 €
2021	342 €	296 €	2037	640 €	555 €
2022	355 €	308 €	2038	666 €	577 €
2023	370 €	320 €	2039	692 €	600 €
2024	384 €	333 €	2040	720 €	624 €
2025	400 €	346 €	2041	749 €	649 €
2026	416 €	360 €	2042	779 €	675 €
2027	432 €	375 €	2043	810 €	702 €
2028	450 €	390 €	2044	842 €	730 €
2029	468 €	405 €	2045	876 €	759 €
2030	486 €	421 €	2046	911 €	789 €
2031	506 €	438 €	2047	947 €	821 €
2032	526 €	456 €	2048	985 €	854 €
2033	547 €	474 €	2049	985 €	854 €

Por, në vlerësimin e ndikimit financiar të MF dhe MASHT, nuk është përlogaritur rritja e pagës bazë në proporcion me rritjen ekonomike, duke dhënë përshtypjen e gabuar se paga bazë do të mbetet e pandryshuar përgjatë viteve.

Përvoja e punës dhe përgatitja universitare e punëtorëve të arsimit të viteve '90

Për të vlerësuar ndikimin buxhetor, MF dhe MASHT kanë marrë si të mirëqenë se të gjithë punëtorët e arsimit të viteve '90 kanë së paku 15 vjet përvojë pune para vitit 1999 dhe kanë të përfunduar edukimin universitar, kështu ata marrin pension prej 240 euro në muaj. Ky është kalkulim i gabuar. Në mesin e punëtorëve të arsimit të viteve '90 ekzistojnë individë pa edukim universitar (siç mund të jenë për shembull punonjësit teknik të shkollave dhe një pjesë e mësimitdhënësve) dhe të mos kenë përvojë pune së paku 15 vjet (siç mund të jetë dikush që ka filluar punë për herë të parë gjatë viteve '90). Përveç kësaj, për shkak se ligji lejon që pas vdekjes së punëtorëve të arsimit të viteve '90, pensioni mund t'i bartet bashkëshortit/es dhe një pjesë e madhe e bashkëshorteve kualifikohen vetëm për pensionin bazik të moshës prej 75 eurosh, atëherë ndikimi buxhetor del të jetë shumë më i lartë.

Neni 6.2, në rast të vdekjes së personit që ka kontribuar në arsim gjatë viteve 90, e bën përfitues edhe partnerin i cili mund të mos ketë punuar fare dhe merr pension social prej vetëm 75 euro në muaj. Duke marrë parasysh se rreth 5% e personave në Kosovë vdesin në moshën 65-70 vjeç, atëherë ky është një faktor shtesë që e rrit koston e këtij ligji që në vitin e parë të hyrjes në fuqi. Duke marrë parasysh diferencën në jetëgjatësi dhe moshën e martesës së çifteve, atëherë në jetëgjatësinë e këtij ligji në mesatare rreth 26% të përfituesve do të jenë partnerët e bartësve të pensionit.

Skenarët e Institutit GAP rreth koston buxhetore të ligjit

Duke marrë për bazë të gjitha supozimet e cekura më lartë, Instituti GAP ka përgatitur disa skenare rreth koston reale të ligjit në jetëgjatësinë e tij. Duke u bazuar në supozimet e mëposhtme, ne mendojmë se skenari tre pasqyron koston më të përafërt të projektligjit në jetëgjatësinë e tij. Katër skenarët janë bazuar në këto supozime.

Skenari I:

- Rritja e pagës bazë së mësimitdhënësve në arsim do të rritet mesatarisht 4% në vit¹³;
- Bazuar në të dhënat e ASK-së, 5% e bartësve kanë ndërruar jetë dhe sipas këtij projektligji përfitues janë partnerët e tyre. Supozimi është se partnerët marrin pension bazik (social) 75 euro;
- Rreth 10% e bartësve nuk kanë përgatitje shkollore superiore;

Skenari II:

- Rritja e pagës bazë së mësimitdhënësve në arsim do të rritet mesatarisht 4% në vit¹⁴;
- Bazuar në të dhënat e ASK-së, 5% e bartësve kanë ndërruar jetë dhe sipas këtij projektligji përfitues janë partnerët e tyre. Supozimi është se partnerët marrin pension bazik (social) 75 euro;
- Rreth 20% e bartësve nuk kanë përgatitje shkollore superiore;
- Mbi 5% e bartësve nuk kanë së paku 15 vjet përvojë pune para vitit 1999.

Skenari III:

- Rritja e pagës bazë së mësimitdhënësve në arsim do të rritet mesatarisht 4% në vit;
- Bazuar në të dhënat e ASK-së, 10% e bartësve kanë ndërruar jetë dhe sipas këtij projektligji përfitues janë partnerët e tyre. Supozimi është se partnerët marrin pension bazik (social) 75 euro;
- Rreth 20% e bartësve nuk kanë përgatitje shkollore superiore;
- Mbi 10% e bartësve nuk kanë së paku 15 vjet përvojë pune para vitit 1999.

Po ashtu, kemi përfshirë dhe skenarin e lartë, skenari IV, i cili përbëhet nga supozimet vijuese:

- Rritja e pagës bazë së mësimitdhënësve në arsim do të rritet mesatarisht 4% në vit¹⁵;
- Bazuar në të dhënat e ASK-së, 10% e bartësve kanë ndërruar jetë dhe sipas këtij projektligji përfitues janë partnerët e tyre. Supozimi është se partnerët marrin pension bazik (social) 75 euro;
- Rreth 20% e bartësve nuk kanë përgatitje shkollore superiore¹⁶;
- Mbi 20% e bartësve nuk kanë së paku 15 vjet përvojë pune para vitit 1999.

13 Për vitet 2018–2021 Ministria e Financave parashikon rritje të BPV-së prej mesatarisht 4.4%. Burimi: <https://bit.ly/2Kteëfp>, faqe 30.

14 Ibid.

15 Ibid.

16 Bajram Shatri. Arsimi Shqip në Kosovë 1990–1999, faqe 23–24. Libri shkollor, 2010. Prishtinë.

Figura 2: Skenarë rreth kostos totale të ligjit (2019-2049) bazuar në supozime të ndryshme rreth përqindjes së përfituesve të cilit nuk marrin pension prej 230 euro por pension bazik apo pension me përgatitje shkollore të mesme-lartë

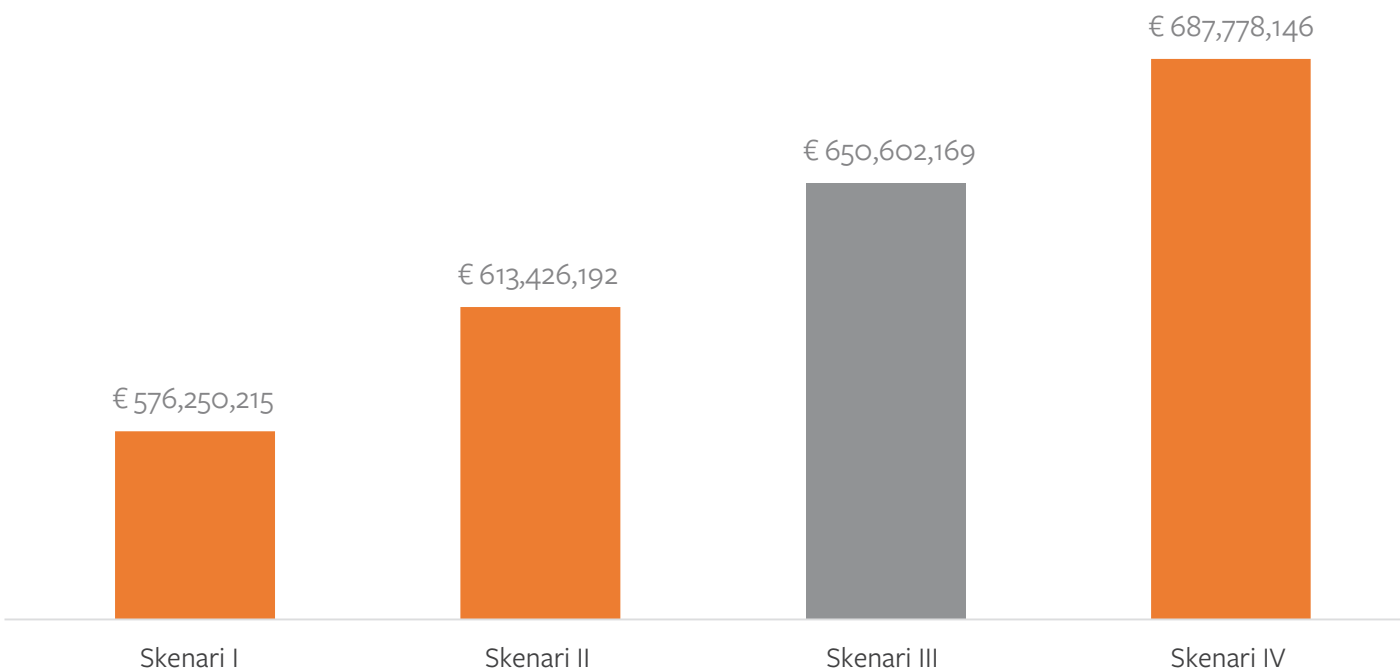
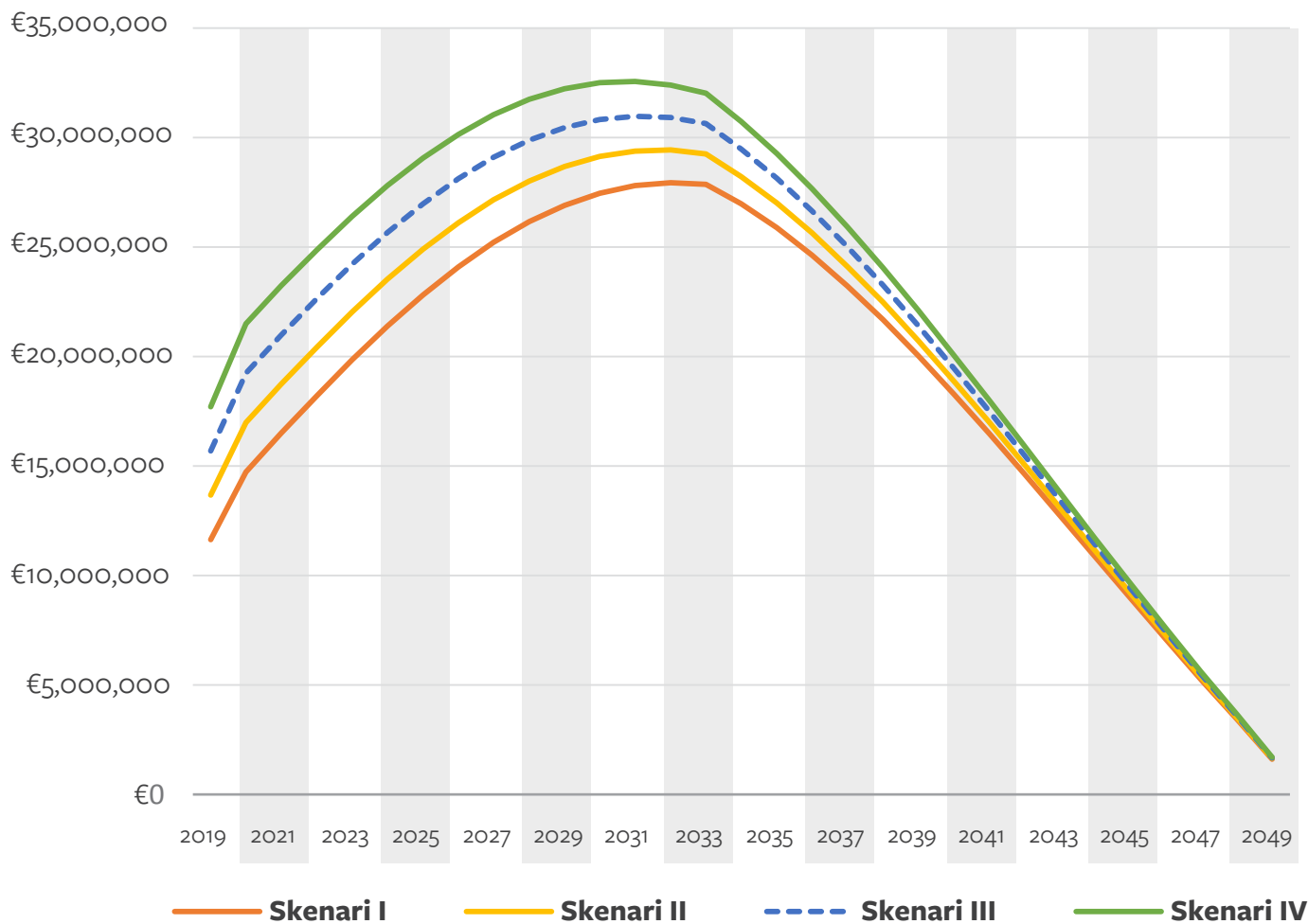

Figura 3: Trendi i kostos së projektligjit

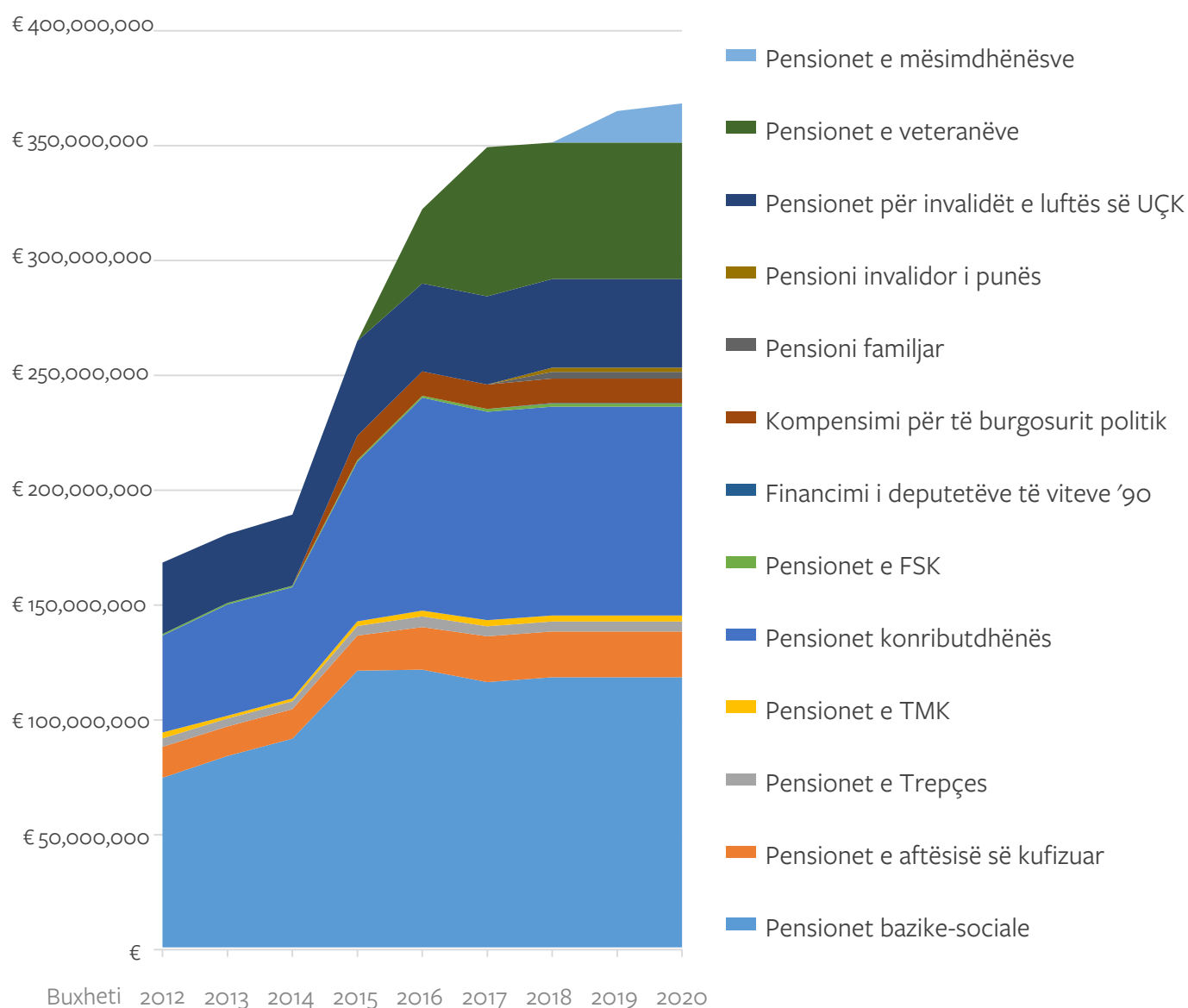

Rritja e skemave sociale në bazë të kategorive

Kosova është një ndër shtetet të cilat shpenzojnë më së shumti në skema sociale. Në vitin 2018, MPMS do të shpenzojë rreth 400 milionë euro në skema të ndryshme sociale. Në bazë të klasifikimit funksional të buxhetit për vitin 2018, kategoria “Mbrojtja sociale” përbën kategorinë e dytë të shpenzimeve pas çështjeve ekonomike. Kjo kategori e shpenzimeve është dyfish më e lartë se shpenzimet në shëndetësi.

Në përjashtim të skemës së asistencës sociale, të gjitha skemat tjera janë skema pensionale të bazuara në kategori. Skemat pensionale të bazuara në kategori janë skema të cilat bazohen në transfere monetare bazuar në të kaluarën e individëve apo grupeve të caktuara shoqërore, të cilat jo domosdo janë të ndërlidhura me statusin social. Skema të bazuara në kategori janë pensionet e veteranëve të luftës, pensionet për ish të burgosurit politik, pensionet e ish pjesëtarëve të Trupave Mbrojtëse të Kosovës, pensionet e pjesëtarëve të Forcës së Sigurisë së Kosovës, pensionet e punëtorëve të Trepçës, etj. Këtyre skemave pritet t’u shtohet edhe skema e pensioneve meritore për punëtorët e arsimit të viteve ’90.

Figura 4: Trendi i rritjes së buxhetit për skemat sociale

Duke parë rritjen e vazhdueshme të skemave sociale në bazë të kategorive si dhe aprovimin e ligjeve të veçanta për kategori të ndryshme, Qeveria e Kosovës duhet t’i rishikojë të gjitha skemat sociale, sidomos pensionet në bazë të kategorive, duke aprovuar një ligj të ri bazik për pensionet e financuara nga shteti, në të cilën përfshihen të gjitha këto kategori.

Përfundimet dhe rekomandimet

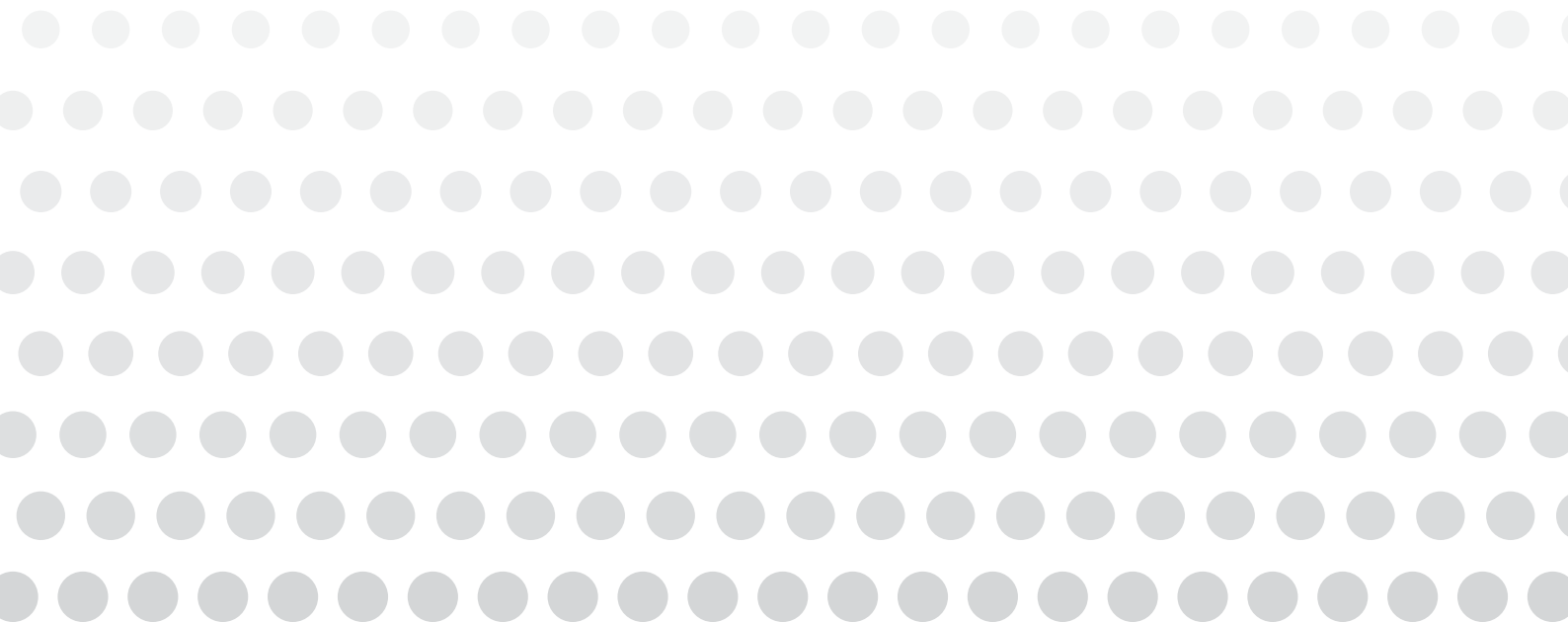
Projektligji për statusin e punëtorëve të arsimit shqip të Republikës së Kosovës nga viti shkollor 1990/91 deri në vitin shkollor 1998/99 krijon një barrë buxhetore shumë më të madhe se sa ajo që është përlogaritur fillimisht nga MF dhe MASHT. Në këtë analizë, Instituti GAP është përpjekur të ofrojë një vlerësim më të drejtë financiar, por vlerësimi i saktë është vështirë të bëhet. Kjo për faktin se Projektligji është i shkruar në atë mënyrë ku nuk lejon kalkulim të drejtë financiar.

Një vlerësim i saktë financiar mund të bëhet vetëm atëherë kur ka një evidencë të qartë të të gjithë atyre që kanë punuar gjatë viteve '90, vitet e tyre të punës në arsimin e viteve '90, përvojën e tyre të përgjithshme dhe edukimin formal, si dhe informatat për bashkëshortët/et lidhur me përvojën e punës dhe edukimin formal. Këto të dhëna nuk i posedon aktualisht as MF dhe as MASHT. Edhe pas disa kërkesave, Ministria e Financave nuk është përgjigjur në kërkesën e Institutit GAP për të bërë publike listën e mësimdhënësve të viteve '90, në bazë të të cilës është bërë vlerësimi i ndikimit financiar.

Duke u bazuar në të dhënat e prezantuara në këtë analizë, Instituti GAP rekomandon:

- Kuvendi i Kosovës të kthejë mbrapa në Qeveri Projektligjin për statusin e punëtorëve të arsimit shqip të Republikës së Kosovës nga viti shkollor 1990/91 deri në vitin shkollor 1998/99, dhe të obligojë Qeverinë që të hartojë një ligj të ri për skemat pensionale të financuara nga shteti, në të cilin do të përfshiheshin edhe pensionet meritore të punonjësve të arsimit të viteve '90.
- Në rast se Kuvendi i Kosovës vazhdon me amendamentimin e Projektligjit dhe aprovimin e tij në lexim të dytë, Instituti GAP rekomandon që:
 1. Të largohet pika 2 e nenit 6 i cili parasheh bartjen e pensionit tek bashkëshortët/et;
 2. Neni 7 të ndryshohet duke mos e ndërlidhur pensionin meritore me pagën bazë, por duke vendosur kritere më të detajuara për përfituesit e pensionit meritore, bazuar në vitet e angazhimit në arsimin shqip të viteve '90. Kësisoj, të vihet një vlerë monetare për të gjitha ata që kanë qenë të angazhuar nga një deri në dhjetë vjet;
 3. Kuvendi të kërkojë nga MF një vlerësim të ri të ndikimit financiar, duke përfshirë edhe të dhënat e sakta për numrin e mësimdhënësve që do të pensionohen çdo vit.
- Në vend të financimit të vazhdueshëm vjetor, të shikohet mundësia e pagesës së kontributeve të njëhershme, në bazë të viteve të angazhimit në arsimin shqip të viteve '90, ashtu siç është vepruar edhe me pensionet e ish të burgosurve politik.

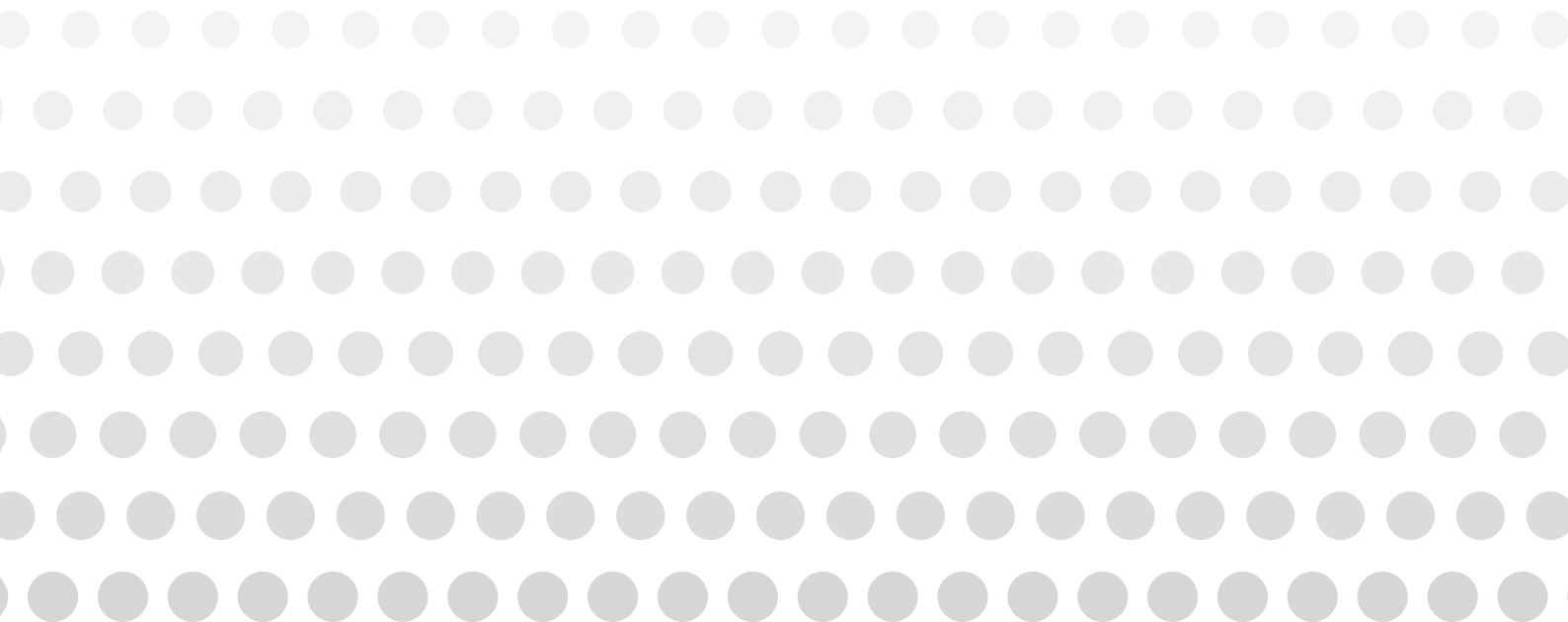
Instituti GAP është një Think-Tank i themeluar në tetor të 2007 në Kosovë. Qëllimi kryesor i GAP-it është të tërheq profesionistë për të krijuar një ambient të zhvillimit dhe hulumtimit profesional, që haset në institucione të ngjashme në shtetet perëndimore. Kjo gjithashtu u ofron mundësi kosovarëve për hulumtimin, zhvillimin dhe implementim e projekteve me qëllim të avancimit të shoqërisë kosovare. Prioritet për këtë Institut është mobilizimi i profesionistëve në adresimin e sfidave ekonomike, politike dhe sociale të vendit. Qëllimet kryesore të GAP-it janë të mbush zbrazëtitë në mes të qeverisë dhe qytetarëve, si dhe të mbushë zbrazëtitë në mes të problemeve dhe zgjidhjeve.

Instituti GAP mbështetet nga:

Ky projekt është mbështetur nga:

28 maj 2018

Ndikimi buxhetor i Ligjit
për punëtorët e arsimit shqip
të viteve '90